

Open brief aan de leden van de 2^e Kamer

23 februari 2022

Onderwerp: Ruimtelijke strategie voor vestiging van datacenters in Nederland

Geachte leden van de 2^e Kamer der Staten Generaal,

Bij deze vragen wij uw aandacht voor het volgende. Op 16 februari j.l. heeft de minister voor Ruimtelijke Ordening, Hugo de Jonge, als coördinerend minister voor de vestiging van datacenters, besloten tot “aanscherping van regels voor hyperscale datacenters” aldus de kop van het persbericht hierover. Als Stichting Red de Wieringermeer ¹⁾ hebben wij echter gereede twijfels of deze aankondiging van de minister ook daadwerkelijk zal leiden tot beperking van de bouw of het volume van hyperscale datacenters in ons land. We vragen daarom uw aandacht voor de volgende kanttekeningen bij dit besluit en hebben aan het eind enkele vragen aan u, als gekozen vertegenwoordigers van de Nederlandse bevolking.

Lobby

We gaan voor onze beschouwing eerst kort in op de uitvoering van landelijk beleid met betrekking tot de vestiging van hyperscale datacenters in de afgelopen jaren. Die uitvoering is ruim tien jaar geleden begonnen met initiatieven vanuit het ministerie van Economische Zaken om met behulp van hun lobbyinstituut NFIA Amerikaanse techbedrijven te benaderen om zich in ons land te vestigen.

Zoals iedereen kan waarnemen is deze lobby geslaagd en heeft deze geleid tot de volgende resultaten: Een hyperscale vestiging in Eemshaven (Google, 115 ha); drie hyperscales (Google en twee van Microsoft, samen 77 ha) in Hollands Kroon én plannen voor nog vier extra vestigingen (van tezamen 155 ha) en het - grootste - hyperscale datacenter in Zeewolde (Meta, 160 ha). Bij elkaar ruim 400 ha aan hyperscale datacenters in de drie ‘voorkeurgebieden’ van het rijk.

Inmiddels heeft het ministerie van Economische Zaken afscheid genomen van de NFIA-lobby voor méér hyperscale datacenters, zo blijkt uit antwoorden van de minister op Kamervragen, die tegelijk met zijn nieuwe beleidsvoornemens wereldkundig zijn gemaakt. “NFIA richt zich niet langer op kwantiteit, maar op kwaliteit” zo luidt de ons inziens weinig heldere formulering van de door de nieuwe minister aangekondigde koerswijziging.

Inhoud besluit

Het vorige week gepubliceerde besluit van de minister bevat twee belangrijke punten. Dat zijn ten eerste het formuleren van vestigingsvoorwaarden voor hyperscale datacenters en als tweede een voorbereidingsbesluit om de eerste 9 maanden geen bouw aanvragen in behandeling te laten nemen door gemeenten. Dit om tijd te hebben dat beleid samen met regionale overheden te formuleren.

Als legitimering voor het formuleren van vestigingsvoorwaarden noemt de minister: “Hyperscale datacenters nemen zeer veel ruimte in beslag en verbruiken onevenredig veel beschikbare duurzame energie”. Dit lijken ons zeer valide argumenten om voorwaarden aan hun vestiging te stellen.

1) Stichting Red de Wieringermeer stelt zich ten doel bescherming en behoud van het wijdse open (agrarisch) cultuurlandschap en de omgevingskwaliteit in de voormalige Zuiderzeepolder Wieringermeer.

Dan is echter wel de vraag van belang of dit besluit van de minister ook daadwerkelijk zal leiden beperking van de hoeveelheid en omvang van de enorme hoeveelheden energie verbruikende hyperscale datacenters in ons land. Hiervoor nemen we de argumenten en de redenering die de minister zelf in zijn besluit en toelichting daarop aangeeft, nader in beschouwing.

Uitzonderingen

Het eerste dat opvalt is dat de minister, direct na de aankondiging van verscherpen van de regels in hetzelfde besluit, een uitzondering op de stop op bouw aanvragen aankondigt voor precies de twee gemeenten (Hoge Land en Hollands Kroon) waar volgens het rijk juist (“bij voorkeur”) hyperscale datacenters gevestigd moeten worden. Dat staat toch haaks op dat wat je wilt bereiken?

Als je als beleidsmaker voorwaarden voor vestiging van hyperscale bedrijven wil ontwikkelen, dan begin je toch bij die locaties waar deze - volgens je eigen beleid - bij voorkeur komen? Die ga je dan toch niet als eerste uitzonderen? Gelden in deze gemeenten bij toverslag opeens niet meer de direct eraan voorafgaande uitspraken dat “hyperscale datacenters veel ruimte in beslag nemen” en het vanuit klimaatbeleid nog veel urgenter argument dat deze “onevenredig veel duurzame energie verbruiken”? Wij kunnen hier met onze eenvoudige burgermanspet niet bij.

Tot slot hebben we hierbij de vraag of het niet toepassen van de stop op bouw aanvragen in Hollands Kroon en Hoge Land, met zich meebrengt dat de toelatingscriteria die worden vastgesteld, daarna ook niet gelden voor deze twee voorkeurgemeenten?

Beleid

Dan het onevenredig grote beslag op de beschikbare duurzame energie in verhouding tot de maatschappelijke en/of economische meerwaarde van hyperscale datacenters. Om dat tegen te gaan zal het kabinet “de landelijke regie en de toelatingscriteria bij de vergunningverlening” aanscherpen. De Jonge geeft aan dat hij dáárvoor op nationaal niveau, in overleg met mede-overheden aanvullend aan de Nationale Omgevingsvisie (NOVI), nadere ruimtelijke keuzes zal maken waar deze hyperscale datacenters in Nederland gevestigd kunnen worden.

Méer locaties

Hieruit kunnen we twee conclusies trekken, ten eerste dat de minister de mede-overheden medeverantwoordelijk maakt voor zijn beleid én als tweede dat de minister – bij voorbaat al - de uitkomst aankondigt van het overleg met hen. Namelijk dat hij - naast de drie voorkeursgebieden voor de hyperscale vestiging uit de NOVI - nóg meer gebieden aan gaat wijzen waar hyperscale datacenters kunnen komen. Onze conclusie is dat de minister deze bedrijven zo alleen maar méér tegemoet komt, door hen **nog meer locaties** toe te delen waar zij zich mogen vestigen.

Uit antwoorden van de minister van Klimaat en Energie in de 2e Kamer op 17 februari weten we dat die locaties vooral “aan de rand van het land” liggen, waar duurzame energie aan land komt. Dat is een tweede vorm van het nog verder faciliteren van hyperscale datacenters van de Big Tech-bedrijven, door het vergemakkelijken van hun verbruik van duurzame energie.

Op welke wijze het kabinet het “onevenredig veel verbruik van duurzame energie” door deze Big Tech-bedrijven wél aan banden gaat leggen, wordt ons uit de tekst van het besluit van minister De Jonge in elk geval niet duidelijk.

Aanscherping voorwaarden

Verder versterkt de formulering van de minister in het besluit dat hij de “toelatingscriteria bij de vergunningverlening” aan gaat scherpen onze twijfels over het daadwerkelijk aan banden leggen van de groei van hyperscale datacenters nog verder. Je zou van de minister van Ruimtelijke Ordening

toch mogen verwachten dat hij toelatingscriteria **op het gebied van de ruimtelijke ordening** wil formuleren, maar **niet** op het gebied van vergunningverlening.

Het proces van vergunningverlening voor de bouw van datacenters volgt in de vigerende hiërarchie van belang van verschillende procedures in ons land immers **ná het proces van ruimtelijke afweging** van een nieuwe bestemming op een bepaalde locatie.

Als je als verantwoordelijk bestuurder relevante voorwaarden aan vestiging van bedrijven wilt stellen, dan is het kader van de ruimtelijke ordening, vooraf gaand aan procedures voor vergunningverlening voor de bouw ervan, in Nederland de aangewezen weg.

Koppeling van toelatingscriteria aan het zich ná ruimtelijke besluitvorming afspelende proces van vergunningverlening, wekt de indruk dat de minister zich eigenlijk wil onttrekken aan het formuleren van vestigingsvoorwaarden in het spoor van de ruimtelijke ordening. Dat lijkt ons het paard achter de wagen spannen.

Tot slot vragen we ons af aan welke concrete toelatingscriteria de minister denkt. Dat wordt ons uit het besluit namelijk niet duidelijk. Wij denken dat het zinvol is om daarbij in elk geval aandacht te schenken aan de volgende criteria, die naar ons idee ruimtelijk relevant zijn bij de afweging of een hyperscale datacenter op een bepaalde locatie gewenst is of niet. Noodzaak van vestiging van internationale datacenters; de aanwezigheid van voldoende energie-infrastructuur en -capaciteit; beschikbaarheid van voldoende koelwater; de bijdrage aan het behalen van landelijke en/of regionale energiedoelen; herbenutting van restwarmte in de directe omgeving en garanties dat vestiging niet strijdig is met huidige milieu- en waternormen en toekomstige (klimaat-)doelen.

Met betrekking tot de afweging tussen economische en maatschappelijke kosten en baten, zou een verplichte Maatschappelijke Kosten Baten Analyse (MKBA) ons inziens een goed instrument zijn om verantwoord keuzes over vestiging van hyperscale datacenters te kunnen maken.

Vragen

Op basis van bovenstaande komen we tot de volgende vragen:

- Vindt u het beleidsmatig verantwoord om de gemeenten Hollands Kroon en Hoge Land uit te zonderen van de stop op bouw aanvragen voor hyperscale datacenters?
- Zou het kunnen zijn dat het niet in aanmerking komen voor deze stop naderhand betekent dat naderhand voor deze twee voorkeurgemeenten ook niet voldaan hoeft te worden aan de in de komende tijd te formuleren vestigingsvoorwaarden voor hyperscale datacenters?
- Vindt u de door de minister in zijn besluit aangekondigde uitbreiding van het aantal locaties waar hyperscale datacenters gevestigd mogen worden in overeenstemming met de aankondiging door de minister van het aanscherpen van regels voor hyperscale datacenters?
- Wat vindt u van het voornemen van de minister om toelatingscriteria alleen in het kader van vergunningverlening te willen aanscherpen?
- Vindt u dat bij het formuleren van voorwaarden voor vestiging van hyperscale datacenters door overheden, burgers uit (potentiële) vestigingsgebieden betrokken zouden behoren te worden?

Stichting Red de Wieringermeer, namens deze,

J.G. Meijles, voorzitter